

ENEBAKK FLY HISTORIE

100 år siden Christian Hellesen gikk ned to ganger med fly over Enebakk på én og samme dag

Christian Hellesen etter at han hadde skiftet etternavn til Preuthun og var dømt i landssvikoppgjøret etter krigen. Foto: Bildet er utlånt fra Akersposten.

Av [Gro Arneberg Thoresen](#)

Publisert: 02.03.21 20:00

Del

5. mars er det nøyaktig hundre år siden Norges aller første flystevne fra Kjeller skulle ende med to styrt i Enebakk for en og samme flyfabrikkdirektør. Og enda verre; stevnet endte med døden påfølgende dag for en merittert løytnant fra Sverige.

For abonnenter

Tenker vi tilbake i tid og til andre verdenskrig må det sies å være temmelig skjøre fly som dundret gjennom luftrommet; spitfirer og messerschmitts gjorde stor skade, og ble selv skutt ned som fluer.

I krigen før, og knapt oppfunnet, gikk det og flymaskiner i luftrommet og utrettet ødeleggelser.

Fra å ha gått fra enkelte luftballonger og luftskip før de første flyene var i luften kom det en påfølgende stor fremtidstro i mellomkrigsårene.

En oppfinner

Ved «Norsk Aeroplanfabrik» i Tønsberg finner vi direktør Christian Hellesen. Han var også flyver, ingeniør og oppfinner, og hadde en fremtidstro på hva fly nå kunne brukes til.

Han ville sette fly inn i ren transportvirksomhet, og tok patent på en type skiunderstell til fly.

5. mars 1921 var Hellesen i begynnelsen av 30 årene da han meldte seg på til stevnet. Andre norske og svenske var med i den såkalte triangelflyvingen.

I løpet av et visst antall timer var det om å gjøre å fly flest ganger fra Kjeller, via sørenden av Øyeren og til Hengsengen på Bygdøy og tilbake til Kjeller.

De østerrikske Phönix-flyene svenskene brukte under flystevnet på Kjeller i 1921 så slik ut. Dette står utstilt på svenske Flygvapenmuseum i Linköping Foto: Per Börjeson

Gikk ned to ganger

Hellesen hadde allerede flere fryktinngytende meritter i luften og hadde styrtet før. Runden den 5. mars tok Hellesen i en Hansa Brandenburg som han hadde ombygd med skiunderstell.

Det hadde blåst kraftig før helgen og på Kjeller hadde flyskolens tak blåst vekk. Man snakket om å avlyse stevnet, men valgte å gjennomføre da været bedret seg.

Vera Henriksen skriver i første bind av Luftforsvarets historie om første dag av stevnet at av 13 fly som deltok var det bare fem fly som fullførte løpet feilfritt. "Av de resterende var de fleste spredt omkring i geografien omtrentlig i området mellom Kjeller og Fagernes."

Lørdag fortsatte med færre flyvere, men i samme stil. Utpå dagen var det kun Helleesen igjen av nordmennene, pluss svenskene som imponerte i sine østerrikske Phönix-fly.

Ved tretiden gikk han ned med flyet på Øyeren. Han greide å ta en nødlanding, reparerte motoren selv og kom seg deretter opp i luften igjen.

Imidlertid kom han ikke lenger enn til Ytre Enebakk, der motoren havarerte fullstendig. Flyet med Helleesen bak spakene ramlet ned i skogen over Våglia.

[Klikk for å utforske kartet](#)

©Norkart ©Geovekst og kommunene ©PBE Oslo Kommune ©OSM ©EEA CLC2006

Brakt til lege

Mens dette den gang enda var et temmelig øde sted ligger krasjstedet i dag ikke langt fra Fjellveien og Ytre Enebakk barnehage. Magne Johansen skriver i første bind av Enebakk-historier at plassen fort fikk navnet Flymaskinmyra. I samme bok skildrer Johansen hvordan innbyggere som så det hele stimlet til, fant Helleesen, og brakte ham i sikkerhet på Vestby gods, der han fikk legetilsyn.

Han så etter vineutsagn ikke bra ut i ansiktet etter styrten, hadde to brukne ribben og en knust kneskål viste det seg.

Helleesen var satt ut av spill da flystevnet fortsatte søndag med en storslått oppvisning på Hengsengen. Det var svenske løytnant Gustav von Segebaden som på ny skulle briljere i luften, men under oppvisningen ble i stedet folkemengden sjokkerte vitner til at også hans fly sviktet denne dagen med det resultat at han datt i bakken og omkom på stedet.

Vestby gods ligger ved Østmarka Golfklubb. Foto: Gro Arneberg Thoresen

Dyster vending

Nasjonale og lokale aviser omtalte konkurransen, dødsfallet, Helleesen og episoden i "Enebak", slik man den gangen skrev det, de påfølgende dagene.

Dette var ikke siste gang Helleesen skapte overskrifter, for historien tok i løpet av andre verdenskrig en dyster vending da han støttet okkupasjonsmakten.

På 1930-tallet hadde han giftet seg med den svært bemidlede Wanda Preuthun og skiftet selv etternavn til Preuthun.

Hun var tyskervennlig i den grad at hun holdt store selskaper for tyskerne.

Forsøkte å bruke sin egen søster

Om ham forteller historien videre blant annet at da Kong Haakon flyktet nordover i landet, før sin flukt ut av landet, så fulgte den tidligere flypioneren etter. Preuthun hadde gjort en avtale med tyskerne om at han skulle forsøke å overtale følget til å returnere til Oslo.

Han hadde ikke hellet med seg, selv om Preuthun også forsøkte å bruke sin egen søster i konspireringen. Søsteren Sylvia Salvesen var nemlig en av Dronning Mauds aller beste norske venninner.

Hun sto imot, og i løpet av krigen ble Sylvia Salvesen selv plassert på Grini. Der broderte hun i hemmelighet Kong Haakons emblem i foret på jakker!

LES OGSÅ

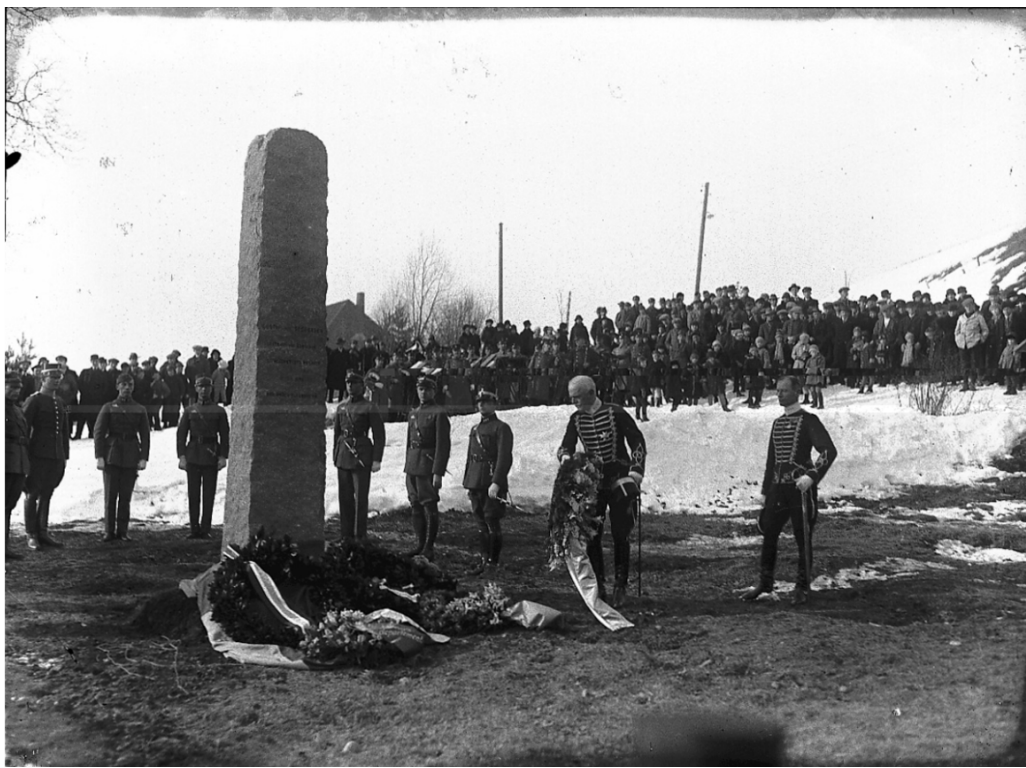
Kai ble flyver før krigen. Flyktet på samme skip som Kong Haakon. Omkom i en redningsaksjon i lufta bare 25 år gammel

Dømt

Etter krigen ble Herr og Fru Preuthun begge dømt i landssvikoppgjøret. Hun ble dømt hardest. Wanda Preuthun er nemlig i ettertid omtalt som en av krigsprofitørene her til lands som fikk aller hardest dom. I 1947 ble hun dømt til å betale nærmere halvannen million kroner av sin formue i oppgjøret.

Ekteparet fikk en sønn, ble skilt og Wanda Preuthun og sønnen bosatte seg i Sverige etter krigen, der hun døde i 1967.

Christian Hellesen/Preuthun levde frem til 1982.

Det ble reist en bauta over von Segebaden på Kjeller. Her fra krensenedleggelsen som det svenske forsvaret gjorde i 1926. - Bautaen er i ettertid flyttet til like innenfor hovedporten hos Forsvaret på Kjeller, opplyser Stein I. Eriksen. Foto: Kjeller flyhistoriske forening

- Hasardiøst

Noen som kan mye om den tidlige flyvningens historie er Stein I. Eriksen, formann i Kjeller flyhistoriske forening (KFF). Flyplassen på Kjeller var Norges første militære flyplass og den første flyturen fra Kjeller fant sted 21. september 1912.

- I flyvningens "barndom" var det meste av flyvning hasardiøs etter dagens standard. Der var relativt ofte havarier, men sjelden med dødelig utgang da de fløy relativt sakte, forteller Eriksen til Enebakk Avis.

Eriksen forteller videre at løytnant Gustav von Segebaden som omkom bodde sammen med de andre deltakerne fra Sverige på offisersmessen på Kjeller.

- Han fløy et Phönix D III, et fly av østerriksk design. Ved anskaffelse av dette til armeen i Sverige ble det noe modifisert og fikk benevnelsen J1. Et J1 er for øvrig utstilt ved Flygvapenmuseet på Malmen i Lidköping.

Løytnant Gustav von Segebadens Phönix-fly. Foto: Kjeller flyhistoriske forening.

Endte tragisk

- Etter racet holdt von Segebaden en flyoppvisning på Bygdøy. Under en manøver, som del av oppvisningen, brøt en av vingene sammen. Flyet gikk rett i bakken foran visstnok tusener av tilskuere, og Von Segebaden omkom. På grunn av tilknytningen flyvningen hadde til Kjeller ble det reist en bauta over von Segebaden her. Denne fikk

kransnedleggelse av det svenske Forsvaret i 1926. Bautaen er imidlertid i etttertid flyttet til like innenfor hovedporten hos Forsvaret på Kjeller, avslutter Eriksen.

Kilder:

Enebakk-historier, bind 1, av Magne Johansen.

Luftforsvarets historie - fra opptakt til nederlag, bind 1, av Vera Henriksen.

Profitørene - De ukjente landssvikerne, av Ola Karlsen.

Artikler:

[De forhatte naboene](#), Akersposten.

[Flyfabrikk-direktøren som ble Hitler-agent](#), Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014.

[Flymaskinmyra](#), Ytterbygda.no

Oppslag i Aftenposten og Dagbladet, mandag 7. mars 1921

Les mer om: [Enebakk](#) [Fly](#) [Historie](#)

Lik Enebakk Avis på Facebook

Liker 4,6 k personer liker dette. [Registrer deg](#) for å se hva vennene dine liker.

[Se kommentarer](#)

Flere saker

2019

Brønnøysundregistrene

Kunngjøringer

Du søkte på: